

СЪМЪРСЕТ МОЪМ ЛОРД МАУНТДРАГО

Превод от английски: [Неизвестен], 1971

chitanka.info

Доктор Одлин погледна часовника на масата. Беше шест без двадесет. Лорд Маунтдраго трябваше да бъде тук в пет в половина.

Външността на доктор Одлин беше крайно незабележителна. Продълговато лице, тесни плещи, слаб и леко изгърбен; беше му останала твърде малко, и то посивяла коса; изпитото, с болнав цвят лице беше набраздено от дълбоки бръчки. Изглеждаше значително по-стар от своите петдесет години. С целия си вид лекарят правеше впечатление на тежко болен човек.

Доктор Одлин се занимаваше с психоанализа. Тази специалност той започна да упражнява случайно и съмненията не престанаха да го измъчват през целия му живот. Преди войната завърши медицинския колеж и стажува в различни клиники; когато започнаха военни действия, той постъпи доброволец в армията. След войната замина да учи — отначало във Виена, после в Цюрих. В края на краищата се озова в Лондон и започна частна практика. Практикуваше вече петнадесет години и за това време спечели огромна известност. За него разказваха легенди, пациентите се трупаха пред кабинета му на тълпи. И все пак тайно продължаваше да го измъчва мисълта, че не е нищо повече от един знахар.

Съзнанието, че обладава някаква непонятна сила, го гнетеше и му беше съвестно да поддържа у пациентите си вярата в това, в което сам той не вярваше. През тези години успя да спести един приличен капитал и би могъл да се откаже от практиката си — работата го изтощаваше. Прочете всичко, което бяха написали Фройд и Юнг, но не получи желаното удовлетворение; дълбоко в душата си беше убеден, че всичките им теории са от край до край шарлатанство. И въпреки това резултатите бяха налице — очевидни и загадъчни. Какви ли не човешки типове беше видял той петнадесет години в своя невзрачен кабинет на Уимпъл стрийт! Отдавна бе престанал да се удивлява дори на безконечните откровения на пациентите си — едни му поверяваха своите тайни без смущение, други — след като превъзмогваха мъчително стеснение, ожесточено, но без да се изказват докрай. Нищо не можеше да го извади от равновесието му. Беше убеден, че хората са лъжци, обзети от безкрайно честолубие, и че това далеч не е най-тежкият им порок. Одлин смяташе, че не той е отреден да бъде съдник. Година след година изслушваше тези тягостни изповеди и само лицето

му се изостряше повече, бръчките се очертаваха все по-рязко и умората се наслаяваше във воднистите очи.

Часовникът показваше шест без четвърт. Пациентът го нямаше. Лорд Маунтдраго беше човек със заслуги и известност. Не бе навършил и четиридесет години, когато получи портфейла на министър на външните работи, и през трите години, в които заемаше този пост, успя да превърне в действителност своя политически курс. По общо признание той беше най-колоритната фигура сред консерваторите и само обстоятелството, че след смъртта на баща си наследи титлата пер и напусна Камарата на общините, го лиши от надеждата да стане министър-председател.

Лорд Маунтдраго притежаваше много ценни качества. Беше енергичен и деятелен политик. Беше обиколил целия свят и говореше свободно няколко езика. Още като младеж се бе увлякъл от външната политика и старателно бе изучавал международното положение и икономиката на другите държави. Беше находчив, решителен и прозорлив.

За съжаление не му липсваха и недостатъци. Беше отчаян сноб. Това едва ли би било толкова удивително, ако баща му беше първият притежател на титлата лорд. Но тя бе дадена на прадедите му от Чарлз II, а първият от рода Маунтдраго, удостоен с титлата баронет, я получи по време на войната между Бялата и Червената роза. За триста години потомците му бяха успели да се сродят с най-знатните семейства на Англия. И въпреки това сегашният лорд Маунтдраго се кичеше с благородническото си звание не по-малко от някой новобогаташ с натрупаното си богатство и никога не пропускаше случая да напомни за него на околните. Имаше учтиви обноски, но само когато се обръщаше към хора от своя кръг. Нямаше приятели.

Доктор Одлин с голямо нежелание се съгласи да лекува лорда. И както показва първата им среща, не без основания.

При първото си посещение лорд Маунтдраго застава на прага на кабинета и втренчи унищожителен поглед в доктора. Едър, охранен мъж, странно напомнящ един от последните Бурбони.

— Седнете, моля — покани го лекарят.

Доктор Одлин разтвори дебела тетрадка, взе писалката и започна да нанася данните, без да гледа към пациента. След обичайните въпроси той запита.

— Какво ви води при мен?

— Много съм слушал за вас.

— Не умея да правя чудеса — предупреди Одлин. — А даже и да умеех, Кралската медицинска колегия не би ме потупала по рамото.

Лорд Маунтдраго се разсмя. Ледът беше счупен. Лордът заговори с по-любезен тон.

— Имате блестяща репутация. Хората вярват във вас.

— Какво ви доведе при мене? — повтори въпроса си доктор Одлин.

Този път лорд Маунтдраго потъна в дълго мълчание. Явно бе, че не знае откъде да започне. Лекарят чакаше.

— Аз съм напълно здрав. Предполагам, че желанието ми да се консултирам с вас може да ви се стори глупаво и момчешко.

— Не зная дали ще успея да ви бъда полезен, но ще се постарая. Нещо ви безпокои?

Лорд Маунтдраго се намръщи.

— Заемам твърде отговорен пост. От решенията, които вземам, зависи до голяма степен съдбата на страната и даже на света. Смятам, че е мой дълг да отстранявам всяка пречка, която би могла да възпрепятствува полезната ми дейност.

През цялото време доктор Одлин не снемаше очи от него. Той успя да види много. Зад надутите маниери и високомерното тщеславие на пациента той съзря зле прикривано безпокойство.

— Даже ми е неудобно да ви безпокоя заради такава дреболия. Сигурно ще си помисляте, че ви отнемам времето за глупости.

— Понякога и дреболията заслужава внимание. Зад нея може да се крие симптом за сериозно разстройство.

Глухият монотонен глас на доктора по особен начин галеше слуха. Най-сетне лорд Маунтдраго събра смелост.

— Всичко е в това, че напоследък ми се присънват някакви уморителни сънища. Откровено казано, тази история започва да ми действа на нервите.

— Бихте ли могли да ми разкажете някой сън?

— Странни фантазии. Даже е малко неловко да се разказват. Първият сън ми се присъни преди около месец. Сънувах, че пристигам у Конемарови. Беше официален прием, очакваше се пристигането на краля и на кралицата — поканените бяха с всичките си ордени и

отличия. Аз имах лента на орден и звезда. Когато се събличах в антрето, се сблъсках с Оуен Грифитс — някакъв си депутат от Уелс, и откровено казано, присъствието му ме учуди. Той е съвършено незначителна личност и си помислих, че Лидия Конемара наистина не знае мяра. Кого ли още би й хрумнало да покани следващия път? Стори ми се странно, че той ме изгледа някак подозрително изпод очи, но не дадох вид, че съм забелязал този невежа, и тръгнах нагоре по стълбите. Ходили ли сте у тях?

— Не, никога.

— О, да, вие не сте канен в тези кръгове. Семейство Конемара посрещаше гостите на горната площадка. Като пое ръката ми, леди Конемара ме погледна изненадано и избухна в смях; направих се, че нищо не съм забелязал — какво можеш да искаш от такава безразсъдна особа.

Минавах от един салон в друг. Сред гостите забелязал германския посланик, който разговаряше с австрийския ерцхерцог. Искях да поговоря малко с него и затова се приближих и протегнах ръка. Щом ме видя, ерцхерцогът звънко се разсмя. Бях дълбоко оскърбен. А той, без да обръща внимание на негодуващите ми погледи, се разсмя още по-силно. Обърнах се с гръб, направих крачка напред и едва в този миг забелязах, че нямам панталони. Стоях в къси копринени долни гащи с яркочервени тиранти. Не мога да ви предам с думи моето състояние. Вие просто не можете да си представите облекчението ми, когато разбрах, че това е само сън.

— Подобен род сънища не са толкова редки — промълви доктор Одлин.

— Може би. Но ето кое е странното. На другия ден аз се срещнах в кулоарите на Камарата на общините с този тип Грифитс. Той някак втрепенено ме загледа в лицето и — не може да имам грешка — ми намигна. Тогава у мене се промъкна нелепата мисъл, че снощи той присъствуваше на приема и сега ми се подиграва. Разбира се, аз съзнавах, че това не може да бъде — нали всичко беше сън. Изглеждах го с леден поглед.

— Разкажете ми още някой сън.

— Това ми се присъни следната нощ. Сънувах, че съм в Камарата на общините. Имаше дебати по външна политика, които се очакваха не само в цялата страна, но и зад границата. Правителството беше решило

да измени политическия курс, съдбата на империята бе поставена на карта. Моментът беше исторически. Заседателната зала естествено беше препълнена. Присъствуваше целият дипломатически корпус. На мен се падна честта да изляза с програмната реч. Щом започвах да говоря, в залата се възцари мъртва тишина. Съвсем случайно на банката на опозицията забелязах този нахалник Грифитс, депутата от Уелс — той ми се плезеше.

Може би някога сте слушали „Двуместният велосипед“ — една вулгарна песничка, която пееха в мюзикхолюте. Като исках да покажа моето пълно пренебрежение, аз запях тази песен. Отначало се разнесоха учудени възгласи, но когато изпях първия куплет, откъм опозицията прозвучаха викове: „Тихо! Тихо!“ Аз вдигнах ръка, призовавайки към спокойствие, и започнах втория куплет. Камарата ме слушаше в гробно мълчание и мене ми се стори, че песента не се посреща добре. Почувствувах се обиден — имам приятен баритон и ми се искаше моето изпълнение да бъде оценено според качествата му. Когато запях третия куплет, се чу присмех и след миг цялата Камара се смееше. Огледах се и едва тогава осъзнах, че се е случило нещо непоправимо. Събудих се: това беше сън.

Безсмислица някаква. Аз се посмях над тая история и се постарах да я избия от главата си. На следния ден се отправих към Камарата в превъзходно настроение. Дебатите бяха вяли, но присъствието ми беше необходимо и аз ровех в служебните книжа. Не помня вече защо, но престанах да чета в момента, когато започна да говори Грифитс. Той цитира няколко строфи от „Двуместният велосипед“. Неволно вдигнах очи и съзрях неговия ехиден поглед. Само свих рамене. Просто смешно е, когато някакво си депутатче, нищожество, те гледа така. А това, че той спомена тази зловеща песничка, е просто случайност.

Сега искам да ви разкажа още нещо, което ми се присъни преди няколко дни. Сънувах, че съм тръгнал към кръчмата в Лаймхауз. Никога в живота си не съм бил в Лаймхауз, а в кръчма за последен път ходих, струва ми се, в Оксфорд. Без усилие обаче открих и улицата, и къщата, като че ли това беше мой дом. Някъде свиреше радио, а може би беше грамофон, пред камината две жени се въртяха в танц. Около тях се трупаха хора. Аз също отидох по-близо и изведнъж някакъв мъж се обърна към мене: „Ще прием ли, Бил?“

В този момент една от жените излезе от кръга и взе моята чаша. „Да танцуваме!“ Не успях да кажа и дума, тя ме прегърна и започнахме да танцуваме. После вече не помня как се намерих в креслото, а същата тази жена беше седнала на коленете ми и ние пиехме от една и съща чаша. Внезапно до мен достигна глас: „Така, така, значи се различаваме, приятелю!“ Вдигнах глава и видях Оуен Грифитс. Опитвах се да скоча, но тази ужасна жена не ме пускаше. „Плюй на него — казваше тя, — тук се мъкнат всякакви.“ А той продължаваше: „Карай, карай — рече, — аз познавам Моли. Ще получиш пълно удоволствие за парите си.“ Аз взех от съседната масичка бутилка бира и с всички сили го ударих по главата. От рязкото движение се събудих.

— Този вид сънища са напълно обясними — забеляза доктор Одлин. — По този начин природата отмъщава на хората с безупречно поведение.

— Глупашки сън. Но не е там работата. На следния ден ми се наложи да направя някаква бърза справка и се отправих към библиотеката на парламента. Бях вгълбен в четенето и даже не забелязах, че до мен седи Грифитс. В това време дойде още един лейбъристски депутат и възкликна към него: „Хело, Оуен, защо си така кисел днес?“ А той отвърна: „Главата ми гори, като че ли са ме ударили с бутилка.“

Лицето на лорд Маунтдраго се сгърчи в мъчителна гримаса.

— И тогава разбрах, че подозрението, което бях побързал да пропъдя — толкова невероятно ми се беше сторило, — е вярно. Разбрах, че на Грифитс се е присънил същият сън.

— Как мислите,... защо през цялото време ви се присънва все този човек?

— Нямам понятие.

— Сънят, който сега ми разказахте, ви се е присънил преди три седмици. Вие продължавате ли и след това да сънувате?

— Всяка нощ.

— И всяка нощ ви се присънваше Грифитс?

— Да. Доктор Одлин, вие трябва да ми помогнете. Силите ме напуснаха. Още малко... и ще полудея. Страхувам се да заспя. Грифитс ме преследва. И ето какво искам да ви кажа: ако не успеете да ми помогнете, ще убия или него, или себе си.

— На ваше място не бих го убивал — спокойно възрази доктор Одлин с ласкавия си глас. — По закона убийството на един човек влече след себе си неприятни последици.

— Ако намекувате, че ще ме обесят, това мен не ме заплашва. Кой ще успее да докаже, че съм го убил? И аз знам как да го направя. Помните, нали, че го ударих с бирената бутилка, а на другия ден главата му гореше от болка. Той сам го призна. Значи, когато се събуди, той усеща всичко, което му се е случило на сън. Е, тогава следващия път ще го ударя не с бутилка, а с нещо по-сериозно.

— Вие току-що споменахте за преследване. Как ви се струва, защо ви преследва Оуен Грифитс?

— Не зная.

— Вие никога ли не сте го оскърбявали с нещо?

— Никога.

— Напълно уверен ли сте в това?

— Напълно. Вие като че ли не можете да разберете, че ние се движим в съвсем различни кръгове. Не ми се ще да повтарям едно и също нещо, но трябва да ви напомня, че аз съм кралски министър, а той просто някакво си либералче. А и нашите политически платформи са толкова различни, че всяко общуване помежду ни е изключено.

— С нищо не ще мога да ви помогна, докато не ми разкажете цялата истина.

Лорд Маунтдраго вирна брадичката си и в гласа му прозвучаха металически нотки:

— Свикнал съм да вярват на думите ми, доктор Одлин.

— Не сте ли направили на този човек нещо, което той би могъл да сметне за оскърбление?

— Добре, ще ви разкажа всичко, което би могло да представлява някакъв интерес. През миналите избори Грифитс беше избран в парламента и от самото начало започна да си завира носа, където не му е работа. Сам той е миньор, като млад е работил в мините, а после е бил учител и журналист. Такъв един, знаете, интелигент-недоук, от низините. Откакто въведоха задължителното образование, се навъдиха много такива. Един изтощен, с врат като на пиле, с пръстен цвят на лицето, целият раздърпан. Езикът му е подвижен, той се докопа до върховете и при всеки удобен случай започнаха да го пускат на трибуната. Той си състави твърде високо мнение за себе си като

специалист по външната политика и безкрайно ми досаждаше с глупави и отегчителни въпроси. Признавам, че веднага реших да му сложа юздите по най-решителен начин. Разбрах, че го готвят за министър в лейбъристкото правителство; говореше даже, че може да го направят министър на външните работи. Идеята е смешна, но не толкова неосъществима. Веднъж трябваше да се изкажа със заключително слово след дебатите по външната политика, които бяха открити с речта на Грифитс. Той бе говорил часове. Бях решил, че сега ми се е удал случай да си разчистя сметките с него и кълна ви се, сър, направих го. Не оставих камък върху камък от неговата реч, забавлявах се за негова сметка; в този ден бях в стихията си и депутатите се заливаха в смях. Смяхът ме импулсираше все повече и повече и аз се отпуснах съвсем. Едва ли някога Грифитс е изпадал в толкова глупаво положение. Забелязах как целият се сви, побледня, а после закри лицето си с ръце. Когато слезнах от трибуната, той беше един свършен човек. Бях го превърнал в прах. После ми разказаха, че този ден от Уелс били пристигнали специално майка му и баща му, стар миньор, заедно с други привърженици от избирателния му окръг. Те очакваха триумфа му, а станаха свидетели на неговия позор и унижение.

— Няма да сгреша, ако кажа, че вие сте погубили кариерата му?

— Струва ми се, че е така.

— И никога ли не са ви измъчвали угризения на съвестта?

— Ако знаех, че в залата присъствуват и родителите му, вероятно бих се разправил по-деликатно с него.

По-нататъшните въпроси бяха безполезни. Доктор Одлин започна да лекува болния. Той се опита чрез внушение да го застави да забрави сънищата си, да спи дълбоко, без да сънува. След един час, като се убеди, че лорд Маунтдраго не се поддава на никакво въздействие, лекарят го изпрати. По-късно лордът прие още пет или шест сеанса. Но и те не донесоха никакво облекчение. Всяка нощ нещастникът се измъчваше от кошмари. Общото му състояние бързо се влошаваше. В края на краищата доктор Одлин стигна до заключението, че лорд Маунтдраго има един-единствен шанс да оздравее, но вече бе изучил добре пациента си и разбираше, че той никога няма доброволно да се възползува от него. Доктор Одлин смяташе, че не бива да отлага повече. Той продължи да лекува своя

пациент чрез хипноза и веднъж, когато приспа болния, произнесе фразата:

— Вие ще отидете при Оуен Грифитс и ще му поискате извинение за злото, което сте му причинили. Ще му кажете, че сте готов да изкупите вината са пред него на всякаква цена.

Тези думи подействуваха на лорд Маунтдраго буквално като удар с камшик. Той се събуди от хипнотичния сън, скочи на крака и изсипа върху доктор Одлин куп ругатни и обвинения.

— Да искам прошка от този негодник? По-скоро бих се удавил!

Около пет минути те седяха в пълно мълчание. У лорд Маунтдраго въпреки грубите му маниери все пак се беше запазило известно джентълменство.

— Страхувам се, че ви нагрубих. Срамувам се за думите си. След вашите сеанси аз действително се чувствам по-добре. Струва ми се, че във вас е единствената ми надежда.

— Забравете това, което наговорихте. То вече няма значение.

— Само не ме карайте да искам прошка от Грифитс.

— Аз дълго мислих над вашия случай. Дълбоко съм убеден, че у всеки човек има няколко „аз“ и ето че вашето второ „аз“ е въстанало против това зло, което сте причинили на Грифитс, взело е определена форма и сега ви наказва за жестокостта.

— Съвестта ми е чиста. Даже и да съм погубил кариерата на този човек, нямам вина за това. Аз го смачках като гол охлюв на градинската пътечка и за нищо не съжалявам.

С тези думи лорд Маунтдраго си отиде.

... И ето днес трябваше да се състои поредният сеанс. Беше вече шест часа. Странно, но лорд Маунтдраго не дойде. Вероятно го бе задържала неотложна работа. Може би Одлин трябва да предупреди министър-председателя, че при сегашното здравословно състояние на лорд Маунтдраго е опасно да му се доверяват държавните дела. Не, няма да се отърве от неприятности. В края на краищата, помисли си той, през последните двадесет и пет години политиците извършиха такива неща, които няма много да се променят, ако на света има един луд министър в повече.

Той позвъни.

— Ако дойде лорд Маунтдраго, кажете му, че в шест и петнадесет е назначен час на друг пациент и днес за съжаление няма

да мога да го приема.

— Слушам, сър.

— Вече донесоха ли вечерния вестник?

— Сега ще видя.

След една минута прислужникът се върна с вестника. През цялата първа страница се проточваше тлъсто заглавие: „Трагичната смърт на министъра на външните работи.“

— Боже мой! — възкликна доктор Одлин.

За пръв път от дълги години спокойствието му измени. Лорд Маунтдраго, се казваше в съобщението, се намирал на перона на метрото, на самия край на платформата, и пред очите на публиката паднал под колелата на приближаващия се влак. Предполагат, че това е станало в резултат на внезапно замайване. До съобщението имаше кратък прочувствен некролог.

Самоубийство? В това доктор Одлин никак не се съмняваше. Настроението му се развали съвсем. Имаше работа с тайнствени и загадъчни сили, чието познаване очевидно не е дадено на обикновените смъртни. Той се оприличаваше на човек със завързани очи, който пипнешком се мъчеше да намери път в неизвестното. И продължаваше да прелиства вестника. Изведнъж скочи. Едно кратко съобщение в края на колонката: „Внезапната смърт на член на парламента — прочете той. — Днес на Флит стрийт беше вдигнат депутатът от еди-кой си окръг мистър Оуен Грифитс. Както се предполага, смъртта е настъпила вследствие естествени причини, но все пак се очаква разследване.“

И така, вероятно през миналата нощ лорд Маунтдраго най-сетне е привел в изпълнение своя проект — на сън се е въоръжил с нож или пистолет и е свършил със своя мъчител. И както тогава, в кръчмата, Грифитс е почувствувал болката едва на другата сутрин, понеже ужасната смърт го е настигнала няколко часа след това? А може би всичко е станало по още по-тайнствен и зловещ начин — когато лорд Маунтдраго е пожелал да намери успокоение в смъртта, неговият враг се е разделил с тленната си обвивка и е последвал своя оскърбител в другия свят, за да му отмъстя там?

... Докторът трепереше като в треска. Пред него се разкриваше ужасна зееща пустота. Отгръщаха се тъмните глъбини на душата му и той усети първобитен страх пред неизвестното.

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 25, 26/1971 г.
Преводът е със съкращения.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.